

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และเสนอแนะ

การเสนอผลการวิจัยเรื่อง การใช้แหล่งความรู้ในชุมชนในการสอน
กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของครูโรงเรียนประถมศึกษา
ในเขตการศึกษา 10 นั้น ครอบคลุมเนื้อหาที่สำคัญดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนในการสอนกลุ่มการงานและ
พื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของครูโรงเรียนประถมศึกษา เขตการศึกษา 10
2. เพื่อเปรียบเทียบความต้อการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนในการสอน
กับการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนในสภาพการณ์จริงของครูโรงเรียนประถมศึกษาที่สอน
กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เขตการศึกษา 10
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของครูในการใช้แหล่งความรู้ในชุมชน
ในการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เขตการศึกษา 10

สมมติฐานของการวิจัย

ครูโรงเรียนประถมศึกษาที่สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 6 ในเขตการศึกษา 10 มีความต้อการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนในการสอนมากกว่า
การใช้แหล่งความรู้ในชุมชนในสภาพการณ์จริง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ตัวอย่างประชากร

ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นครูผู้สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2528 ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในอำเภอที่ประกาศเป็นพื้นที่เป้าหมายเพื่อการพัฒนาชนบทยากจน ในเขตการศึกษา 10 จำนวน 436 คน จากโรงเรียนจำนวน 436 โรงเรียน ละ 1 คน โดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายชั้นคอน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นข้อความเกี่ยวกับการใช้แหล่งความรู้ในชุมชน

คำถามต่าง ๆ 4 คำถาม คือ

1. การใช้แหล่งความรู้ในชุมชน

2. วิธีใช้แหล่งความรู้ในชุมชน

3. ความต้องการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนและการนำแหล่งความรู้

ในชุมชนมาใช้จริงในการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพของครู

4. ปัญหาและอุปสรรคในการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนประกอบการเรียน

การสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ในค้ำนการเชิงวิทยากร ค้ำนการพานักเรียน

ไปศึกษา กูงาน หรือฝึกงานนอกสถานที่ ค้ำนการให้นักเรียนไปสัมภาษณ์ผู้ชำนาญ

เฉพาะค้ำนในท้องถิ่นหรือศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากแหล่งความรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน

ด้วยตนเอง และในค้ำนการใช้วัสดุท้องถิ่น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ทำเรื่องเสนอขออนุญาตเก็บข้อมูลในเขตการศึกษา 10 จาก

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

3.2 นำหนังสืออนุญาตจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติไปยังสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดทั้ง 7 จังหวัดเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล

3.3 นำหนังสืออนุญาตจากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดไปยังสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ / กิ่งอำเภอทั้ง 18 แห่ง เพื่อขอความร่วมมือในการแจกแบบสอบถามไปยังโรงเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากรของแต่ละอำเภอ / กิ่งอำเภอ โดยติดต่อกับประธานงานกับศึกษานิเทศก์ของแต่ละอำเภอ / กิ่งอำเภอ และมอบหมายให้ศึกษานิเทศก์เป็นผู้รวบรวมแบบสอบถามส่งกลับไปยังผู้วิจัย

จากแบบสอบถามที่แจกทั้งหมดจำนวน 436 ชุด ได้รับคืน 385 ชุด ได้รับคืนคิดเป็นร้อยละ 88.30

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ตามระเบียบวิธีทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปของ SPSS (Statistical Package for the Social Science) ซึ่งค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์มีดังนี้ คือ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และเปรียบเทียบความถี่การใช้แหล่งความรู้ในชุมชน กับการนำแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้จริงของครูผู้สอน จากการทดสอบความมีนัยสำคัญของความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย โดยทดสอบค่า t (t -test)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปผลการวิจัย

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ครูผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 20-30 ปี อายุราชการระหว่าง 6-10 ปี มีวุฒิ ค่ำกว่าปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 54.3 ส่วนใหญ่เคยเข้ารับการอบรมการสอนตาม แนวหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มีประสบการณ์ในการสอนตาม หลักสูตร 3-4 ปี ประสบการณ์ในการสอนกลุ่มการเรียนและพื้นฐานอาชีพ 1-4 ปี สอนสัปดาห์ละ 15-20 ชั่วโมง ครูส่วนใหญ่ให้เหตุผลในการสอนกลุ่มการเรียน และพื้นฐานอาชีพว่า เป็นครูประจำชั้นต้องสอนทุกวิชา ส่วนครูที่ศึกษามาทาง กำนันโดยเฉพาะมีเป็นส่วนน้อยเพียงร้อยละ 13.3 เท่านั้น การเปิดสอนวิชาใน กลุ่มประสบการณ์พิเศษ โรงเรียนประถมศึกษาในเขตการศึกษา 10 ส่วนใหญ่ เปิดสอนวิชาภาษาอังกฤษ คิดเป็นร้อยละ 81.0 ในขณะที่มีโรงเรียนที่เปิดสอน งานเลือก เป็นจำนวนน้อยเพียงร้อยละ 2.6 เท่านั้น

2. การใช้แหล่งความรู้ในชุมชนของครูผู้สอน แหล่งความรู้ที่ครูเคยใช้ มากที่สุด คือ วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ส่วนแหล่งความรู้ที่ครูใช้น้อยที่สุด คือ องค์กร ห้างร้าน และบริษัท สำหรับวิธีใช้แหล่งความรู้ในชุมชนของครูนั้น ครูพยายาม นำเอาวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนให้มากที่สุด ส่วนวิธีใช้ แหล่งความรู้ที่ครูใช้น้อยที่สุด คือ พานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ในจังหวัดหรือ นอกจังหวัด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประเภทแหล่งความรู้ที่ครูมีความต้องการใช้และนำมาใช้จริงในการสอน
กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ โดยสรุปแล้วพบว่า ประเภทแหล่งความรู้ที่ครูมีความต้อ
งการใช้และนำมาใช้จริงมากที่สุดในการสอนเนื้อหาทุกแขนงงาน คือ การใช้วัสดุอุปกรณ์
ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ยกเว้นในการสอนเนื้อหางานเลือกแขนงงานบ้าน และแขนงงานอาชีพ
อื่น ๆ ที่ประเภทแหล่งความรู้ซึ่งครูมีความต้องการใช้และนำมาใช้จริงมากที่สุด คือ
การให้นักเรียนไปสัมภาษณ์ผู้รู้ ผู้ชำนาญเฉพาะด้านในท้องถิ่น หรือไปศึกษาค้นคว้า
เพิ่มเติมจากแหล่งความรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน

ส่วนประเภทแหล่งความรู้ที่ครูมีความต้องการใช้และนำมาใช้จริงน้อยที่สุด
ในการสอนเนื้อหาทุกแขนงงาน คือ การพำนักนักเรียนไปศึกษา กูงาน หรือฝึกงานนอก
สถานที่ ยกเว้นในการสอนเนื้อหา งานเลือกแขนงงานเกษตร ที่ประเภทแหล่งความรู้
ซึ่งครูมีความต้องการใช้และนำมาใช้จริงน้อยที่สุดคือ การเชิญวิทยากร

3. เมื่อเปรียบเทียบความต้องการใช้แหล่งความรู้ในชุมชน กับการนำ
แหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้จริงของครูในการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ พบว่า
ความต้องการใช้มีความแตกต่างกับการนำมาใช้จริงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
ในทุกแขนงงาน กล่าวคือ ครูผู้สอนมีความต้องการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนมากกว่า
การนำแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้จริง ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้
ยกเว้น บางเนื้อหาในงานเลือกแขนงงานช่าง และแขนงงานอาชีพอื่น ๆ เท่านั้น
ที่ความต้องการใช้กับการนำมาใช้จริงของครูไม่แตกต่างกัน

4. ปัญหาและอุปสรรคในการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนของครูพบว่า
ครูประสบปัญหาและอุปสรรคในระดับปานกลางในค่านำมาใช้จ่ายสำหรับวิทยากร
ครูไม่สะดวกที่จะไปติดต่อวิทยากรที่อยู่ห่างจากโรงเรียน ครูไม่มีเวลาศึกษาและวาง
แผนเชิญวิทยากรที่เหมาะสมกับแขนงงานไว้ล่วงหน้าแต่เนิ่น ๆ เสียค่าใช้จ่ายสูง
นักเรียนไม่มีความสามารถที่จะ ไปสัมภาษณ์ผู้รู้ หรือศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง
ผู้รู้หรือผู้ชำนาญไม่ค่อยมีเวลาว่าง ขาดงบประมาณที่จะซื้อวัสดุอุปกรณ์บางอย่างที่หายาก
ในท้องถิ่น และวัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่ครูประสบในระดับน้อยคือ

ผู้บริหารและครูในโรงเรียนเดียวกันไม่สนับสนุน ผู้บริหารและครูไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญของการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่น และนักเรียนไม่ให้ความร่วมมือ

อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อมูลที่ได้ มีประเด็นสำคัญที่น่าจะนำมาอภิปรายดังนี้

1. การใช้แหล่งความรู้ในชุมชนในการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

ก. แหล่งความรู้ที่ครูเคยใช้มากที่สุด คือ วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่น

ครู ภารโรงในโรงเรียนเดียวกันหรือโรงเรียนใกล้เคียง ครูวิชาการโรงเรียน และครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของกองบรรณาธิการ ประชาศึกษา (2526 : 9) ที่ว่า ในการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพนั้น ครูและนักเรียนควรใช้แหล่งวิทยากรต่าง ๆ ในแต่ละท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนให้มากที่สุด เช่น บริเวณรอบ ๆ โรงเรียน บ้าน ชุมชน สวน ไร่ นา วัด สถานอนามัย คนที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะ สิ่งของวัสดุต่าง ๆ เป็นต้น

ข. วิธีใช้แหล่งความรู้ในชุมชนที่ครูเคยใช้มากที่สุด คือ พยายามนำวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ในการสอนให้มากที่สุด มอบหมายให้นักเรียนรวบรวมวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนไว้ล่วงหน้า และให้นักเรียนฝึกงานบางอย่างที่บ้านของตัวเอง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของหลักสูตรที่มุ่งให้ยูเรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น การเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพนั้น เน้นภาคปฏิบัติมากกว่าภาคทฤษฎี และเน้นขั้นตอนในการทำงานต่าง ๆ กับผลของงาน ดังนั้น การที่นักเรียนรู้จักนำวัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่นมาใช้ จะทำให้เขารักและภูมิใจในท้องถิ่นของตน และที่เขาได้ฝึกงานบางอย่างที่บ้านจะทำให้เขารักการทำงานทำงานเป็นและมีลักษณะนิสัยที่ดีในการทำงานและภูมิใจในอาชีพที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตน ซึ่งจะนำไปสู่การ เป็นพลเมืองดีของชุมชนและประเทศชาติต่อไป

ค. ประเภทแหล่งความรู้ที่ครูมีความต้องการใช้และนำมาใช้จริงในการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

ในการสอนเนื้อหาทางพื้นฐาน แขนงงานบ้าน แขนงงานเกษตร แขนงงานประดิษฐ์และงานช่าง งานเลือกแขนงงานช่าง และแขนงงานช่างประดิษฐ์ ครูมีความต้องการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นและนำวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้มากที่สุด นับว่าเหมาะสม เพราะวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นสิ่งที่หาได้ง่าย ราคาไม่แพง นักเรียนทุกคนสามารถที่จะหามาได้ เช่น ไม้ไผ่ ใบทอง ฟาง เป็นต้น ซึ่งจะทำให้ปัญหาการขาดแคลนวัสดุสำหรับฝึกลดน้อยลง นักเรียนทุกคนก็จะสามารถฝึกงานได้ทั่วถึงโดยไม่ต้องรอให้คนอื่น ๆ ฝึกเสร็จก่อน ส่วนการศึกษานอกสถานที่ ซึ่งครูมีความต้องการใช้และนำมาใช้จริงน้อยที่สุดนั้น อาจเป็นเพราะว่า ประสบปัญหาในด้านการเงินทาง ค่าใช้จ่าย และความปลอดภัยของนักเรียน เป็นต้น จึงทำให้ครูมีความต้องการใช้และนำมาใช้จริงในแขนงงานเหล่านั้นน้อย

ในการสอนเนื้อหา งานเลือก แขนงงานบ้าน และแขนงงานอาชีพอื่น ๆ ประเภทแหล่งความรู้ที่ครูมีความต้องการใช้และนำมาใช้จริงมากที่สุด คือ การให้นักเรียนไปสัมภาษณ์ผู้รู้ ผู้ชำนาญเฉพาะด้านในท้องถิ่น หรือไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากแหล่งความรู้ทั้งในและนอกโรงเรียนด้วยตัวเอง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า เนื้อหาในแขนงงานทั้งสองนี้จะต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้และความชำนาญจริง ๆ จึงจะทำงานได้สำเร็จ เช่น งานอาหารและโภชนาการ ในงานเลือกแขนงงานบ้าน และงานอุตสาหกรรมย่อยในท้องถิ่น ครูอาจส่งให้นักเรียนไปถามผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญในท้องถิ่นถึงขั้นตอน และวิธีทำมาล่วงหน้า แล้วนำมาอภิปรายกันในห้องเรียน เพื่อสรุปเป็นขั้นตอนก่อนลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งจะทำให้การเรียนการสอนไม่น่าเบื่อหน่าย และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตัวนักเรียน เพราะเขาได้ศึกษาวิธีทำและลงมือทำเอง ภายใต้การดูแลของครู ส่วนการศึกษานอกสถานที่ที่อาจประสบปัญหากังกล่าวมาแล้ว จึงทำให้ครูมีความต้องการใช้และนำมาใช้จริงน้อย

ในการสอนเนื้อหา งานเลือก แขนงงานเกษตร ครูมีความต้องการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นและนำวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้มากที่สุด นับว่าครูใช้ได้เหมาะสม เพราะการที่จะสอนงานอาชีพด้านการเกษตรให้บังเกิดผลดีนั้น จะต้องใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ในการฝึกปฏิบัติ นอกนั้นยังเป็นการประหยัด

ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ลงไ้มาก เช่น การทำผักสวนครัว แทนที่จะให้นักเรียนไปซื้อเมล็ดพันธุ์ผักจากท้องตลาด ก็ให้นักเรียนนำเมล็ดพันธุ์ผักที่มีอยู่ที่บ้านมาปลูก ซึ่งนอกจากจะประหยัดงบประมาณดังกล่าวแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักปลูกผักที่มีอยู่ในท้องถิ่นอย่างถูกวิธีอีกด้วย ส่วนการเชิญวิทยากร ครูมีความต้องการใช้และนำมาใช้จริงน้อยที่สุด ในการสอนเนื้อหาในแขนงงานนี้ อาจเป็นเพราะว่าเนื้อหาในงานในแขนงงานนี้ไม่ยากจนเกินไป ครูก็สามารถที่จะสอนเองได้ เพราะจากสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า แม้ว่าครูส่วนใหญ่จะมีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี แต่ก็เคยผ่านการอบรมการสอนตามแนวหลักสูตรใหม่มาแล้ว นอกจากนั้นยังมีประสบการณ์ในการสอนตามหลักสูตรใหม่ 3 - 4 ปี และมีประสบการณ์ในการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ 1 - 4 ปี ซึ่งนับว่า เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการสอนพอสมควร เนื่องจากหลักสูตรใหม่เพิ่งจะเข้ามาเพียง 8 ปี หรืออีกแห่งหนึ่ง อาจเป็นเพราะว่า ครูเป็นคนในท้องถิ่นนั้น จึงสามารถที่จะเลือกสอน งานเกษตรของท้องถิ่นที่ตนเองมีความถนัดได้ เพราะงานในแขนงนี้ มีหลายงานให้เลือกได้ตามความถนัด ความสนใจของครู นักเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพของแต่ละท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่

2. การเปรียบเทียบความต้องการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนกับการนำแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้จริงของครูในการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

เมื่อเปรียบเทียบความต้องการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนกับการนำแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้จริงของครู จะเห็นว่า ความต้องการใช้มีความแตกต่างกับการนำมาใช้จริงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในทุกแขนงงาน กล่าวคือ ครูผู้สอนมีความต้องการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนมากกว่า การนำแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้จริง ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ มีเพียงบางเนื้อหาในงานเลือกแขนงงานช่างและแขนงงานอาชีพอื่น ๆ เท่านั้น ที่ความต้องการใช้กับการนำมาใช้จริงของครูไม่แตกต่างกัน

จากผลของการวิจัยที่พบว่า ครูผู้สอนมีความต้องการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนมากกว่าการนำแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้จริงในการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพนั้น อาจเป็นผลมาจาก ครูผู้สอนมองเห็นความสำคัญและคุณค่าของการ

นำแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอน นอกจากนั้นในแผนการสอน คู่มือครู และเอกสารต่าง ๆ ก็ได้ชี้ให้เห็นประโยชน์ของการใช้แหล่งความรู้ในชุมชน จึงทำให้ครูมีความต้องการใช้มาก แต่ในการนำมาใช้จริงนั้น ครูประสบปัญหาหลายด้าน จากผลการวิจัยของ วรลักษณ์ รัตติกาลชลากร (2524 : บทคัดย่อ) พบว่า ครูประสบปัญหาเกี่ยวกับเวลาในการใช้แหล่งชุมชนมากที่สุด ครูไม่มีเวลาเพียงพอที่จะเตรียมการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครูแต่ละคนต่างก็มุ่งสอนเนื้อหาให้ทันหลักสูตร จึงไม่มีเวลาเพียงพอสำหรับการใช้แหล่งชุมชน นอกจากนั้นผลการวิจัยของ ทศพร เขาวนที (2517 : 47) ยังพบว่า การใช้แหล่งความรู้ในชุมชนประสบปัญหาหลายด้าน เช่น ไม่มีชั่วโมงพิเศษ เพื่อฟังวิทยากร นักเรียนขาดระเบียบวินัยขณะฟังวิทยากร และวิทยากรไม่ค่อยวางที่จะมาบรรยาย เป็นต้น ปัญหาต่าง ๆ ที่ยกมากล่าวนี้อาจเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การนำแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้จริงของครูลดน้อยลง จากผลการวิจัยส่วนนี้ ทำให้ทราบว่า ครูมีความต้องการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนมาก แต่ในการสอนเนื้อหาบางแขนงต่าง ๆ ครูยังไม่สามารถที่จะนำมาใช้ได้มากตามที่ต้องการ เนื่องจากปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ดังนั้น จึงสมควรอย่างยิ่งที่ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ควรจะหันมาให้ความสนใจการนำแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอน กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ หรือกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรจะมีการสำรวจแหล่งความรู้ในชุมชนประเภทต่าง ๆ ที่สามารถจะนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้ ทั้งในระดับโรงเรียน ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับเขตการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ระดับโรงเรียนควรจะเริ่มก่อน โดยครูควรจะสำรวจดูว่า ในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ มีแหล่งความรู้ประเภทใดบ้าง อยู่ที่ไหน แหล่งความรู้ประเภทนั้นเหมาะสมที่จะนำมาใช้ประกอบการสอนวิชาใด และวิธีที่จะใช้แหล่งความรู้เหล่านั้นจะต้องปฏิบัติอย่างไร เป็นต้น วิธีนี้ จะทำให้ครูได้รู้จักแหล่งความรู้ในชุมชนของตนดีขึ้น สามารถเตรียมการใช้ไว้ล่วงหน้าแต่เนิ่น ๆ ซึ่งจะสามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้เหมาะสมกับเนื้อหา ทันกับบทเรียน และเหมาะสมกับเวลาที่จะใช้ด้วย จากผลการวิจัยในค่านสภาพของผู้ตอบแบบสอบถามที่พบว่า ครูส่วนใหญ่ให้เหตุผลในการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพว่า ครูต้องสอนเพราะเป็นครูประจำชั้น มีครูที่สอนเพราะได้ศึกษามาทางค่านนี้โดยเฉพาะ เป็นส่วนน้อย

เพียงร้อยละ 13.3 เท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ลักขณา สมเชื้อ (2524 : 97) ที่พบว่า มีโรงเรียนที่สามารถจัดครูเฉพาะกลุ่มวิชานี้ได้เพียงร้อยละ 2.2 เท่านั้น ครูส่วนใหญ่ต้องสอนเพราะเป็นครูประจำชั้นซึ่งต้องสอนทุกวิชาถึงร้อยละ 96.0 นั้นแสดงว่า ครูผู้สอนกลุ่มวิชาในในระดับประถมศึกษาที่ยังขาดสมรรถภาพทางด้านวิชาการอยู่ จากสาเหตุที่ขาดแคลนครูผู้มีความรู้ความชำนาญในการสอนกลุ่มวิชา โดยเฉพาะนี้เอง ในการสอนกลุ่มประสบการณ์พิเศษ โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ ในเขตการศึกษา 10 จึงเปิดสอนภาษาอังกฤษถึงร้อยละ 81.0 ในขณะที่มีโรงเรียนที่เปิดสอนงานเลือกเป็นจำนวนน้อยเพียงร้อยละ 2.6 เท่านั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการที่จะขจัดปัญหาด้านการขาดแคลนครูผู้สอนกลุ่มวิชาให้บรรเทาลงก็คือ ในการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ครูควรจะนำแหล่งความรู้ในชุมชนต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการเรียนการสอนให้มากที่สุด และในขณะเดียวกันผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับทางการศึกษา ตลอดจนทั้งประชาชนในชุมชนก็ควรจะให้ความสนใจและให้การสนับสนุนแก่ครูทุกวิถีทาง เช่น ช่วยในค่านักเรียนทางงบประมาณ จัดหาวัสดุอุปกรณ์ ยินดีที่จะเป็นวิทยากรบรรยาย หรือสาธิตเมื่อทางโรงเรียนต้องการ ช่วยแนะนำแหล่งวิทยากรต่าง ๆ ในชุมชน ยินดีที่จะตอบคำถามเมื่อมีนักเรียนมาสัมภาษณ์ เต็มใจให้นักเรียนดูงานหรือฝึกงานในสถานประกอบอาชีพของตน เป็นต้น เพื่อที่ครูจะได้นำแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้ได้มากตามที่ต้องการ เมื่อครูสามารถนำแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอนจริงได้มากขึ้น ปัญหาด้านการขาดแคลนครูผู้สอนกลุ่มวิชา ก็จะเบาบางลง

อีกแนวทางหนึ่งที่จะส่งเสริมให้ครูผู้สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพสามารถนำแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้จริงได้มากขึ้นก็คือ จะต้องสร้างแรงกระตุ้นหรือแรงจูงใจให้เกิดขึ้นในตัวครูก่อน ให้ครูเกิดศรัทธาที่จะสอนกลุ่มวิชานี้วิธีสร้างแรงกระตุ้นหรือแรงจูงใจนั้นทำให้หลายวิธี จากผลการวิจัยของลักขณา สมเชื้อ (2524 : 104-105) พบว่า ขณะที่ครูสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ครูส่วนใหญ่มีความต้องการจะปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับศึกษานิเทศก์ถึงร้อยละ 67.8 ดังนั้น ศึกษานิเทศก์ควรออกนิเทศติดตามผลการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพในโรงเรียนให้มากยิ่งขึ้น เพื่อจะได้ช่วยเหลือ แนะนำหรือนิเทศ

การสอนแก่ครูได้อย่างทั่วถึง นอกจากนั้น ยังได้เสนอแนะไว้ว่า ผู้บริหารไม่ควรให้ครูประจำชั้นรับผิดชอบงานอื่น ๆ นอกจากงานสอนและงานประจำชั้นมากนัก เพื่อครูจะได้มีเวลาเตรียมงานเกี่ยวกับการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนอย่างเพียงพอ ผู้บริหารโรงเรียนนับว่าเป็นผู้ที่มีความสำคัญยิ่งในการสร้างแรงจูงใจ โดยให้การสนับสนุนแก่ครู ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของวนิดา เลาหวัฒน์ (2527 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าผู้บริหารส่วนใหญ่ของการให้ความช่วยเหลือครูในการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนในทุก ๆ ด้าน ดังนั้นผู้บริหารต้องพยายามศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพเป็นอย่างดี เพื่อจะได้ให้การสนับสนุน แนะนำ นิเทศติดตามผลและแก้ไข้ปัญหาให้แก่ครูในโรงเรียนได้ ต้องส่งเสริมสนับสนุนในค่านงบประมาณ จัดหาวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พอเพียง ช่วยประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองและบุคคลในท้องถิ่นให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียน ต้องสนับสนุนให้ครูมีโอกาสศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ เช่น เข้าร่วมการอบรม สัมมนา หรือลาศึกษาต่อ และสนับสนุนให้ครูได้ใช้แหล่งความรู้ต่าง ๆ ในชุมชนให้มากที่สุด เมื่อทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร และบุคคลในท้องถิ่นได้ให้การสนับสนุนแก่ครูสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพอย่างเต็มความสามารถแล้วจะทำให้ครูเกิดแรงกระตุ้น หรือแรงจูงใจที่จะสอนกลุ่มวิชานี้ และเมื่อเกิดแรงจูงใจแล้วครูก็สามารถที่จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มวิชานี้ได้อย่างเต็มความสามารถ โดยนำแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้จริงในการสอนมากยิ่งขึ้น

3. ปัญหาและอุปสรรคในการใช้แหล่งความรู้ในชุมชน

ก. ในค่านวิทยากร พบว่า ครูประสบปัญหาและอุปสรรคในค่านไม่มีค่าใช้จ่ายสำหรับวิทยากร ไม่สะดวกในการติดต่อวิทยากร และปัญหาเรื่องครูไม่มีเวลาวางแผนเชิญวิทยากรที่เหมาะสมกับแขนงงานไว้ล่วงหน้าแต่เนิ่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประหยัค สายวิเชียร (2519 : 54) ที่พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการฟังวิทยากรปาฐกถา หรืออภิปราย คือ ไม่มีชั่วโมงพิเศษเพื่อฟังวิทยากร และไม่มีค่าใช้จ่ายสำหรับวิทยากร และผลการวิจัยของ ทศพร เขาวนคี (2517 : 47)

พบปัญหาและอุปสรรคที่คล้ายคลึงกันคือ ไม่มีชั่วโมงพิเศษเพื่อฟังวิทยากร และวิทยากรไม่ค่อยมีเวลาว่างที่จะมาบรรยาย

สำหรับแนวทางแก้ไขนั้น ในบ้านไม่มีค่าใช้จ่ายสำหรับวิทยากร ขณะนี้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้จัดสรรงบประมาณในบ้านนี้ไปให้แก่แต่ละจังหวัดดำเนินการแล้ว ซึ่งพอจะบรรเทาความเดือดร้อนไปได้บ้าง แต่ในการเบิกจ่ายนั้นต้องผ่านขั้นตอนมากมายทำให้ได้รับค่าตอบแทนล่าช้า ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบควรปรับปรุงให้ความสะดวกดีขึ้นกว่าเดิม ส่วนปัญหาในเรื่องไม่สะดวกในการติดต่อวิทยากรนั้น ควรเลือกว่าวิทยากรหรือผู้ที่อยู่ใกล้โรงเรียนให้มากที่สุด เช่น ครู หรือภารโรงในโรงเรียนเดียวกัน พ่อ แม่ ผู้ปกครองนักเรียนในหมู่บ้านนั้น เป็นต้น เพื่อบรรเทาปัญหาค่านี้ให้น้อยลง ส่วนปัญหาในเรื่องเวลานั้นเป็นปัญหาใหญ่ที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารและคณะกรรมการจะประชุมตกลงกันว่า จะจัดเวลาช่วงไหนไว้เป็นชั่วโมงพิเศษเพื่อใช้ในการนี้ ส่วนตัวครูผู้สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพก็ควรจะลดชั่วโมงสอนลงเพื่อจะได้มีเวลาเตรียมการในเรื่องนี้ได้มากขึ้น

ข. ในบ้านการพานักเรียนไปศึกษา กูงาน หรือฝึกงานนอกสถานที่พบว่า ครูประสบปัญหาและอุปสรรคในบ้านเสียค่าใช้จ่ายสูง นักเรียนยังไม่มีควมรับผิดชอบมากพอที่จะฝึกงานให้ได้ตามความคาดหวัง และการควบคุมดูแลความปลอดภัยของนักเรียนยุ่งยาก

สำหรับแนวทางในการแก้ไขนั้น ในปัญหาค่าใช้จ่ายสูง ถ้าเราพานักเรียนไปในระยะใกล้ค่าใช้จ่ายก็ย่อมสูงเป็นธรรมดา แต่ถ้าแหล่งที่ไปนั้นให้ประโยชน์ต่อการเรียนการสอนจริง ๆ แล้ว ก็นับว่าคุ้มค่า การศึกษานอกสถานที่สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาชั้น เหมาะสมที่สุด ถ้าหากครูจะพยายามใช้แหล่งที่อยู่ใกล้ที่สุด เพราะการศึกษานอกสถานที่ในระดับประถมศึกษานั้น กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2526 : (4)) ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า การศึกษานอกสถานที่ คือ การไปคูหรือการไปสัมผัสกับของจริงหรือสภาพจริงที่อยู่นอกห้องเรียน ทั้งนี้ ถ้าครูใช้แหล่งชุมชนที่อยู่ใกล้ ๆ โรงเรียน เช่น ไร่ นา สถานที่ประกอบการ หรือสถานที่ประกอบอาชีพ

อิสระในหมู่บ้าน เป็นต้น ในการเรียนการสอน จะสามารถลดปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายลงได้มากที่สุด และเนื่องจากเคื่กระคับประถมศึกษายังไม่มีความพร้อม หรือดูดีภาวะเพียงพอ กังนั้น ในการไปศึกษานอกสถานที่ ครูประจำชั้นจึงจำเป็นต้องคอยควบคุมอย่างใกล้ชิด ถ้านักเรียนมีจำนวนมาก โรงเรียนควรจัดครูผู้ควบคุมดูแลความปลอดภัยให้เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน คือ นักเรียน 20 คน คอครู 1 คน (ลัคคา สุขปรีดี 2524 : 80)

ค. ในค้ำนการให้นักเรียนไปสัมภาษณ์ผู้รู้ ผู้ชำนาญเฉพาะค้ำนในท้องถิ่น หรือไปศึกษาค้นคว้ำเพิ่มเติมจากแหล่งความรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน พบว่าครูประสบปัญหาและอุปสรรคในค้ำนนักเรียนไม่มีความสามารถที่จะไปสัมภาษณ์หรือศึกษาค้นคว้ำด้วยตนเอง สำหรับปัญหาคี้ครูจะต้องแก้ปัญหาด้วยคว้ำใจเย็น โดยค่อย ๆ ฝึกทีละน้อย การสัมภาษณ์ในระดับนี้ก็คือ การให้นักเรียนไปถามน้ันเอง เช่น การสอนงานการชักรักเสื่อผ้า ก็อาจให้นักเรียนไปซักถามขั้นตอนต่าง ๆ ในการชักรักจากผู้ปกครอง หรือพี่ของนักเรียนเอง แล้วนำมาอภิปรายหรือพูดคุยกันในห้องเรียน เพื่อครูจะได้นำเข้าสู่บทเรียน เป็นต้น เมื่อนักเรียนได้ฝึกทำบ่อย ๆ ก็จะเป็นผู้ชำนาญในการสัมภาษณ์ การศึกษาค้นคว้ำด้วยตนเองก็เหมือนกัน การศึกษาค้นคว้ำในระดับนี้มิใช่การให้นักเรียนไปศึกษาจากตำร้ำในห้องสมุดใหญ่ ๆ แล้วเขียนเป็นรายงานเป็นเล่มใหญ่ ๆ อย่างในระดับวิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัยที่ครูได้ศึกษามา การศึกษาค้นคว้ำด้วยตนเอง ในระดับประถมศึกษาอาจเริ่มด้วยการที่ครูส่งให้นักเรียนไปศึกษาขั้นตอนการทำงานต่าง ๆ จากหนังสือเรียน หนังสือคู่มือ แผนการสอนในห้องเรียน ห้องสมุดของโรงเรียน หรือห้องสมุดอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้โรงเรียน แล้วจกเอารายละเอียดมาอภิปรายกันในห้องเรียน

ส่วนปัญหาในค้ำน ผู้รู้ ผู้ชำนาญไม่ค่อยมีเวลาว่างที่จะให้นักเรียนไปสัมภาษณ์น้ัน เป็นหน้าที่ของครูผู้สอนโดยตรงที่จะต้องศึกษาไว้แต่เนิ่น ๆ ว่า ผู้รู้ ผู้ชำนาญคนไหน มีความเหมาะสมกับงานแขนงใด และช่วงเวลาไหนที่เขาพอจะมีเวลาว่าง แล้วครูก็จัดเนื้อหาในแขนงงานน้ัน ๆ ไว้สอนให้ตรงกับเวลาที่เขาว่าง วิธีน้ันจะช่วยแก้ปัญหาค้ำนน้ีเบาบางลงได้

ง. ในคํานการใช่วัสดุท้องถิ่นประกอบการเรียนการสอน พบว่า ครูประสบปัญหาและอุปสรรคในคําน ขาดงบประมาณที่จะซื้อวัสดุบางอย่างที่หายากในท้องถิ่น และโรงเรียนไม่มีวัสดุอุปกรณ์เพียงพอ สำหรับปัญหาคํานนี้ ทุกโรงเรียนก็ประสบเหมือนกัน อย่างไรก็ตาม สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ก็ได้จัดสรรงบประมาณไปให้แต่ละจังหวัดคํานการทุก ๆ ปี ถึงแม้จะยังไม่เพียงพอ แต่ก็พอจะผ่อนหนักเป็นเบาได้บ้าง ถ้าในการสอนเนื้อหาวิชาแคลนวัสดุอุปกรณ์ในการสอนจริง ๆ ครูควรที่จะเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม โดยปรับ เปลี่ยนกิจกรรมหรือเลือกงานอื่นแทน ตามความเหมาะสมกับเพศ วัย และสภาพในแต่ละท้องถิ่น (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2526 : (10))

ส่วนปัญหาคํานไม่มีห้องสำหรับเก็บผลงานหรือแสดงผลงานของนักเรียนนั้น ควรจะแก้ไขด้วยการจัดมุมใดมุมหนึ่งของห้องเรียนไว้เป็นที่เก็บและแสดงผลงานของนักเรียน ก็คงจะแก้ไขปัญหาคํานนี้ได้ก็พอสมควร

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา

1. ควรปรับปรุงกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น
2. ควรประชาสัมพันธ์ให้ครูเห็นประโยชน์ของการนำแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอน และชักชวนให้ครูนำแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้จริงในการสอนให้มากที่สุด
3. จัดสรรงบประมาณให้พอเพียงสำหรับที่จะนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพให้เกิดผลดี
4. ควรสำรวจแหล่งความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนซึ่งครูสามารถจะนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้ โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งความรู้นั้นด้วย เช่น เป็นแหล่งความรู้ประเภทใด อยู่ที่ไหนเหมาะสมกับเนื้อหาวิชาอะไร และครูจะใช้ได้อย่างไร เป็นต้น

แล้วจัดพิมพ์ผลการสำรวจดังกล่าวแจกไปยังโรงเรียนต่าง ๆ ในพื้นที่ที่รับผิดชอบ

ข้อเสนอแนะสำหรับครูผู้สอน

1. ควรใช้แหล่งความรู้ในชุมชนประกอบการเรียนการสอนให้มากที่สุด
2. ควรสำรวจแหล่งความรู้ที่อยู่ในชุมชนบริเวณรอบ ๆ โรงเรียน เพื่อที่จะทราบว่า มีแหล่งความรู้ประเภทใดบ้างที่จะสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนได้ แล้วทำบันทึกรายละเอียดไว้
3. เตรียมการใช้แหล่งความรู้นั้น ๆ ไว้แต่เนิ่น ๆ ตลอดปี
4. เตรียมให้นักเรียนเก็บ รวบรวมวัสดุอุปกรณ์ วัสดุเหลือใช้ไว้ล่วงหน้า
5. สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพโดยการให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงมากที่สุด
6. ครูควรหาโอกาสไปเรียนชั้นตอนการทำงานบางอย่างซึ่งครูไม่มีความรู้ความชำนาญจากผู้ชำนาญเฉพาะด้านในท้องถิ่นด้วยตนเอง เพื่อจะไม่ตองเชิญวิทยากรบ่อย ๆ ซึ่งเป็นการประหยัดทั้งงบประมาณและเวลาอีกด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่จะวิจัยต่อไป

1. ศึกษาการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนในการสอนกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ
2. ศึกษาแหล่งความรู้ประเภทต่าง ๆ ในชุมชนที่สามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้